

Innholdsfortegnelse

Forord		side 2
Kapittel 1.	Historisk tilbakeblikk på flerkulturelle Salangen	side 3
Kapittel 2.	Samarbeidsparter i bosettingsarbeidet	side 4
Kapittel 3.	Utfordringer i bosettingsarbeidet	side 9
Kapittel 4.	Samarbeid mellom Salangen kommune, IMDI og Sjøvegan mottak	side 9
Kapittel 5	Forslag til framtidig bosetting	side 11
Kapittel 6.	Oppsummering	side 15

Forord

Levekårsutvalget vedtok 18.10.2010 å utarbeide en plan for bosetting av flyktninger i Salangen. De nedsatte en arbeidsgruppe bestående av følgende deltakere:

- Kommunalsjef - Johnny Sagerup
- Barnevern/miljøteam - Tor Markus Svendsen
- NAV - Stine Myrmel Anker
- Brukerrepresentant - Umar Umarov
- Politisk representant - Gry Paulsen

Salangen kommune har lang erfaring med å bosette flyktninger. Allerede i 1997 forelå det en plan ”*Bosettingsplan for enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger*”, og i 2008 kom ”*Revidering av retningslinjer - Bosetting av flyktninger*”.

Intensjonen til arbeidsgruppa har vært å ta tak de erfaringene og den kompetansen som finnes både i organisasjonen Salangen kommune og i Salangen samfunnet for øvrig. Deretter har vi prøvd å se kompetansen i sammenheng med de menneskelige og økonomiske ressurser vi har til rådighet i kommunen.

Vi har valgt ikke å se på økonomi, antall stillinger og stillingstyper som begrensninger i bosettingsarbeidet. Økonomien følger volumet på bosettingen, og antall stillinger tilpasses flyktningenes behov og tilskuddenes størrelse. Dette betyr at bosetting av flyktninger, i all hovedsak, er selvfinansierende.

Dette er en påstand som arbeidsgruppa vet er omdiskutert, men med det antall flyktninger som vi foreslår at kommunen skal bosette, mener vi at påstanden holder mål. Dersom arbeidsgruppa ikke hadde ment det, måtte vi ha foreslått at Salangen kommune skulle ha stoppet bosettingsarbeidet, noe som dere vil se av konklusjonen at vi ikke gjør.

Ut fra dette har vi lagd en plan som vi mener vil gi politikerne et grunnlag til å beslutte både hvor mange flyktninger og hvilke flyktninger Salangen kommune skal bosette i framtiden.

Arbeidsgruppa har hatt jevnlige arbeidsmøter våren 2011, og levekårsutvalget har blitt orientert om innhold og progresjon i vårt arbeid. Langtidsplan for bosetting av flyktninger i Salangen blir lagt fram til politisk behandling i juni 2011.

Til slutt vil vi påpeke at vi har valgt og ikke gjøre planen for omfangsrik. Intensjonen har vært å gjøre planen lesbar og handlingsrettet også for et publikum som ikke har dette feltet som sitt daglige arbeidsområde. Framtida vil vise om vi har lyktes i dette arbeidet.

Johnny Sagerup
Kommunalsjef

Kapittel 1. Historisk tilbakeblikk på flerkulturelle Salangen.

Sprek, romslig og framtidsrettet er som salangsværingen flest vet, en del av visjonen til Salangen kommune. De blir brukt for å beskrive kommunen vår, og hvordan vi ønsker at andre skal oppleve oss. Det gjør oss stolt etter et dypdykk i historien, å se at kommunen med hevet hodet kan kalle seg akkurat det; Sprek, romslig og framtidsrettet. Og som det står under kommunevåpenet vårt, så sprenger vi grenser.

Som en av de første distriktskommunene i Nord-Norge tok Salangen kommune imot sine første asylsøkere så langt tilbake som i 1989. Siden den gang har Salangen kommune vært flerkulturell.

De første årene tok Salangen kommune imot enslige voksne og familier. Mottaket hadde i denne perioden 42 voksne plasser, 18 beredskaps plasser total kapasitet 60 plasser. Etter 1992 fikk mottaket øremerkede plasser for enslig mindreårige asylsøkere og hadde da 18 plasser øremerket EM.

Salangen kommune har bosatt flyktninger i samme tidsrom som det har eksistert asylmottak på Sjøvegan. Flyktningekoordinator hadde ansvaret for bosettingsarbeidet i perioden 1989-1997. Vinteren 1997 ble de første EM bosatt i kommunen og det ble tilsatt boveiledere i forbindelse med dette arbeidet.

Organiseringen rundt arbeidet med flyktninger har endret seg. Tjenestetilbudet fra helsetjenesten, BUP/vop og skoletilbud har økt både i omfang og innhold. Tjenestene er nå tilpasset flyktningenes behov.

I bosettingsarbeidet rundt EM har det vært store endringer. Stor vekst i flyktningestrømmen har økt behovet for bosettingskommuner betraktelig. Salangen er ansett som en pioner kommune for bosetting og ivaretagelse av flyktninger og asylsøkere.

Andre ting vi ønsker å fremheve er Sjøvegan videregående skole sin rolle i integreringsarbeidet i kommunen, og dens viktighet for kommunen sin rolle i flyktningearbeidet i Nord Norge. Hvis du spør en enslig mindreårig i fra hvilket som helst mottak, så vil ungdommen kunne fortelle om Sjøvegan videregående skole og at det er en bra skole. Sjøvegan videregående skole og Sjøveganmodellen blir nærmere beskrevet senere i denne planen.

Vi synes det er litt morsomt å konstatere vår plass som bosettingspionerer ved at vi på slutten av 90 tallet fikk oppgaven å bosette flyktninger både for Lavangen og Gratangen kommune. Dette reflekterer Salangen samfunnet som et inkluderende og framtidsrettet samfunn.

Vi mener at Salangen blir beriket av å være en flerkulturell kommune, og vi ønsker på å være en foregangskommune på dette området i mange år framover.

Kapittel 2. Samarbeidsparter i bosettingsarbeidet.

Sjøvegan Statlige mottak.

Mottaket skal sikre god og rask bosetting som ivaretar alle beboere med positivt vedtak. Dette skjer i samarbeid med IMDI (Integrerings- og Mangfoldsdirektoratet) og i tråd med *Rutinehåndbok for bosettingsarbeid*.

Mottaket ønsker å opprettholde nettverket/samarbeidet mellom de mest nærliggende kommuner og Sjøvegan mottak, hvor hensikten er å etablere et apparat som gir gjensidige gevinster for alle parter. På sikt håper mottaket at dette vil resultere i at kommunene kontakter dem ved ledig kapasitet, og at vi lettere kan få en vellykket kobling mellom beboer og kommune.

Koordinator/bosettingsansvarlig driver i samarbeid med IMDI et systematisk og strukturert bosettingsforberedende arbeid. Generelt opplever vi god flyt mellom mottak og EM bosetting i kommune. Det har blitt mindre og mindre resurser øremerket til denne oppgaven. Mottaket mener at det må være rasjonelt å jobbe mest intensivt den første fasen etter bosetting.

Samarbeid

Sjøvegan mottak ønsker at flere beboere med oppholdstillatelse får tilbud om å bosette seg i Salangen kommune. Disse har, i mottaksfasen, allerede etablert nettverk og har derfor motivasjon og et ønske om å bli i Salangen. Beboere som er kjent og kartlagt av mottaket, helse, skolen, BUP/VOP gjør overgangen til å bli innbygger i Salangen kommune lettere. Det er altså lettere for kommunen å bosette flyktninger fra eget mottak enn å bosette folk fra andre mottak.

De kommuner som er vertskommuner for omsorgssenter som organiseres under BUF etat, har et krav på seg til å bosette 40 % av flyktningene fra egne omsorgssenter. Dette burde kanskje også gjelde for kommuner som har EM mottak (15-18år). For Salangen kommune vil det si at vi skulle bosette fra **14 til 18 EM per år**.

Verger

Salangen kommune har profesjonalisert arbeidet med verger for enslige mindreårige flyktninger som bor på mottaket, og for enslige mindreårige flyktninger som blir bosatt i Salangen kommune. Det betyr at de som har rollen som verger får betalt for det etter avtalt tariff. Det å skaffe verge til så mange personer var tidligere en stor utfordring. Vergemålsloven, som baserer seg på frivillige oppnevnte verger, tok selvfølgelig ikke høyde for bosetting av et stort antall enslige mindreårige som har krav på verge. Dette førte til mangel på verger, og en utfordring i bosettingsarbeidet. Noen kommuner løser problemet med å oppnevne advokater som verge for enslige mindreårige. Dette er dyrt, og man ivaretar stort sett den juridiske siden av vergearbeidet. I Salangen har vi, som tidligere nevnt, ansatt verger for alle EM. Dette er en ordning som fungerer og som nå vurderes av mange kommuner. Med en bosetting på mellom 15 og 20 EM per år vil ikke Salangen kommune ha noen problemer med å oppfylle lovens krav om verge til disse personene.

NAV

Salangen kommunes flyktningetjeneste for personer over 18 år har siden 2007 vært organisert under NAV Salangen. Hovedfokus i NAV er arbeid og aktivitet, og dette skal også gjenspeiles i flyktningetjenestens virksomhet.

NAV Salangen flyktningetjenesten skal bosette det antall flyktninger som Salangen kommune har vedtatt. Flyktningetjenesten sine oppgaver er beskrevet i Lov om introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrere (introduksjonsloven). Formålet er å styrke den nyankomne innvandreres mulighet for deltakelse i yrkes- og samfunnsliv, og deres økonomiske selvstendighet.

NAV Salangen flyktningetjeneste skal innen tre måneder etter bosetting tilby introduksjonsprogram og fatte vedtak om de økonomiske ytelsene som den bosatte skal ha etter introduksjonsloven og kommunen sine retningslinjer. Introduksjonsprogrammet er helårig og på full tid. Programtiden er i utgangspunktet på to år, men kan i enkelte tilfeller forlenges til tre år. Som deltaker i introduksjonsprogrammet skal man ha utbetalt introduksjonsstønad en gang pr måned. Programmet skal tilpasses individuelt, men for de fleste vil introduksjonsprogrammet starte med full deltakelse i norskopplæring ved Sjøvegan videregående skole. Etter hvert vil språk- og arbeidspraksis og andre aktuelle tiltak fylles inn i den enkeltes program.

De øvrige enhetene i NAV (trygd, sosial og arbeid) vil være aktuelle instanser for den enkelte ut fra dennes situasjon. Det kan være for eksempel engangsstønad ved fødsel, overgangsstønad, tiltak forbindelse med arbeidskvalifisering, kurs eller praksisplass. For den som ikke har andre muligheter til inntekt, vil økonomisk sosialhjelp kunne ytes.

For NAV flyktning har det store hinderet for å få til jevnlig bosetting vært tilgangen på boliger. Boligmarkedet i kommunen har vært og er vanskelig. Dette innvirker på kapasiteten til å bosette. NAV bruker fortrinnsvis boliger gjennom Salangen Boligstiftelse ved første gangs bosetting i kommunen.

Flyktningetjenesten inngår i de øvrige kommunale tjenestene i NAV. Det er ikke satt av en fast stillingsprosent til bosettingsarbeidet. NAV har heller ikke egen miljøarbeidertjeneste til arbeidet med bosetting. Dette gjør oppfølging utenfor vanlig arbeidstid vanskelig. Særlig i den første tida etter bosetting ville en tettere oppfølging være ønskelig. En tettere oppfølging vil ivareta den enkelte på en bedre måte, sikre en god bosetting og tilrettelegge for at den bosatte får et best mulig tilbud, slik at man ønsker å bli i kommunen over tid.

Astafjord Barneverntjeneste.

Barneverntjenesten mottar forespørsel fra IMDI om bosetting av enslige mindreårige flyktninger og asylsøkere til Salangen kommune. Tjenesten er ansvarlig for at forespørsel om bosetting drøftes med aktuelle samarbeidspartnere før det gis tilbakemelding til IMDI om bosetting eventuelt ikke bosetting.

Hovedoppgaven til barneverntjenesten er saksbehandling etter lov om barneverntjenester. Enkeltvedtak om bosetting i Salangen kommune gjøres etter lov om barneverntjenester. Det innvilges også frivillig hjelpetiltak etter rutiner for bosetting i Salangen kommune, samt individuell behandling i forhold til barnets behov.

Barneverntjenesten utarbeider tiltaksplan sammen med ungdommen, og denne planen legger grunnlag for videre arbeid for Miljøtjenesten EM. Barneverntjenesten er ansvarlig for å evaluere bosettingen sammen med den enkelte ungdom.

Videre er tjenesten ansvarlig for å sikre en god overgang til en tilværelse som selvstendig voksen i det norske samfunn. Er dette ikke mulig, er barneverntjenesten ansvarlig for å sikre at ungdommen får rett hjelp til rett tid av rette instans.

Barneverntjenesten er ansvarlig for å søke integreringstilskudd, særlige tilskudd for enslige mindreårige, og for personer med kjente funksjonshemminger m.m. Den er også ansvarlig for å søke refusjoner der dette er mulig.

Ressurser:

Barneverntjenesten har slik bemanning øremerket flyktninger:

- Barnevernkonsulent i 200 % stilling
- Merkantil ansatt i 60 % stilling
- Barnevernleder i 10 % stilling

Tjenesten har per i dag fått godkjent nok saksbehandlerressurser.

På merkantil side samarbeides det med miljøtjenesten for å avklare felles forståelse av merkantile funksjoner, og for å kunne sende riktige refusjonskrav for oppgaver gjort for EM. Samarbeidet er godt, men må likevel videreutvikles.

Flyktningeforum er et forum som fungerer ut fra barnevernets behov. Det har vært ønskelig at arbeidet i dette forumet blir gitt større prioritet hos deltakerne.

Det er faste møter mellom barneverntjeneste og miljøtjeneste hver mandag, og disse fungerer utmerket etter barnevernets behov.

I *Tefbus* (Tverretatlig forum for barn og unge i Salangen) er det mulig å ta opp saker gjeldende bosatte enslige mindreårige, men det viser seg at dette er gjort i liten grad de siste årene. Barnevernet tenker også at *Flyktningeforum* dekker samme type møteplass som *Tefbus*, siden det sitter samme type kompetanse i begge fora.

Miljøtjenesten EM

Miljøtjenesten EM består av voksenpersoner som står ungdommen nærmest i det daglige. Tjenesten utfører oppdrag gitt av barneverntjenestens vedtak. Miljøtjenesten EM bosetter barn og ungdom fra 15-18 år. Ungdommen bosettes i egne leiligheter, hus eller i bokollektiv.

Miljøtjenesten EM er en døgnbemannet tjeneste, med dagvakter, kveldsvakter og nattevakter. Tjenesten jobber både oppsøkende og med faste åpningstider på basen, som er lokalisert sentrumsnært.

Miljøtjenesten EM har per i dag 23 faste årsverk, og med vikarer teller tjenesten 27 ansatte. Innenfor tjenesten er det sosionomer, barnevernspedagoger, vernepleiere, sykepleier, fagarbeidere og ufaglærte. Det gjøres også en innsats for å ha ansatte med minoritetsbakgrunn i tjenesten. Pr i dag har fem ansatte minoritetsbakgrunn. Fire av disse har kommet til Sjøvegan mottak som flyktninger/asylsøkere, og har blitt værende i vår kommune. Disse jobber nå i tjenesten og er en ressurs for våre ungdommer og for kommunen generelt.

Miljøtjenesten kan også leies inn av Nav og andre instanser for å drive miljøarbeid/oppfølging av andre avdelinger sine ungdommer/voksne.

Miljøtjenesten setter realitetsorientering høyt, og primæroppgaven er å hjelpe ungdommen til å kunne hjelpe seg selv, lære seg kodene i Norge, og lære seg å være selvstendig og ta egne valg.

Alle EM får sin egen hovedkontakt som har et spesielt ansvar for å hjelpe ungdommene. Denne personen blir en av de nærmeste voksenpersonene EM har rundt seg. Ungdommen vil møte sin hovedkontakt flere ganger i uka. Hovedkontakten er en tillitsperson som EM kan ta opp aktuelle saker med. Hovedkontakten har ansvar for å veilede og lære flyktningene det

som er viktig i det norske samfunnet. Hovedkontakten kan være til støtte ved praktiske gjøremål, men like viktig som en sosial/psykisk støttespiller.

Tjenesten har utarbeidet et system som følger faste faser. De ungdommene som blir bosatt i Salangen kommune går alle gjennom disse fasene. Tjenesten har utarbeidet eget dokument som beskriver de ulike fasene, og som er enkelt å forholde seg til.

Sjøvegan videregående skole og Sjøveganmodellen

På vegne av Salangen kommune organiserer og utfører Sjøvegan videregående skole opplæring for asylsøkere og bosatte flyktninger på voksenopplæringens område. Slik har det vært siden 1995.

Opplæringsmodellen kalles for Sjøveganmodellen. Sjøveganmodellen er en kombinasjon av grunnskoleopplæring for voksne og opplæring for minoritetsspråklige elever som har behov for styrket grunnopplæring før de tas inn i videregående opplæring. Målet er likeverdig opplæring i praksis.

Opplæringa av minoritetsspråklige i voksenopplæring er organisert som egen avdeling med avdelingsleder, rådgiver, fagansvarlig og lærerpersonale. De fleste av lærerne underviser ved flere avdelinger ved skolen.

Skolen har over år satset på kompetanseutvikling på feltet opplæring av språklige minoriteter. Overgangen mellom grunnskole og videregående skole er tilpasset den enkelte elev. Eleven har god grunnleggende grunnskolekompetanse når han / hun starter videregående opplæring.

Modellen krever samarbeid mellom skolen og kommunen. Sjøvegan videregående skole deltar i det tverretatlige nettverket rundt enslige mindreårig flyktninger i Salangen kommune.

Statistikk ved Sjøvegan videregående skole viser at minoritetsspråklige elever fra grunnskolegruppene ved skolen oppnår bedre resultat enn minoritetsspråklige elever fra andre grunnskoler når de kommer i videregående opplæring. De har mindre frafall, flere fullfører og består opplæringa og færre stryker i fag.

Sjøveganmodellen sikrer at minoritetsspråklige elever i Salangen kommune ikke søker videregående opplæring før grunnskoleløpet er tilstrekkelig gjennomført. Modellen tilrettelegger for et opplæringsløp fra 1 – 6 år, avhengig av elevens skolebakgrunn fra hjemlandet, faglig progresjon og kunnskaper i norsk. Modellen fullfinansieres av Salangen kommune.

PPT

PPT har et lavterskelsamarbeid med grunnskolen i Salangen. Her deltar også helsesøster og Sjøvegan mottak. Dette er planlagte, faste møter der det oftest er mer generelle problemstillinger som diskuteres.

Møter med lærere på Sjøvegan vg. skole gjelder stort sett elever som er oppmeldt til PPT. Når elever henvises med mistanke om lærevansker eller andre vansker som gjør læring problematisk, foretar PPT kartlegging, samtale med elev/lærere, andre nærpersoner, eventuelt observasjon i klasse. Deretter utarbeides det en sakkyndig vurdering der det anbefales tiltak, enten som spesialundervisning eller tilpassa undervisning.

PPT deltar på ansvarsgruppemøter, enten som fast medlem eller etter særskilt innkalling. I tillegg deltar de i TEFBUS og Flyktningeforum.

Ressursbruken varierer veldig etter hva som er behovet, men det har stort sett ikke vært vanskelig å finne plass for oppgavene. PPT kunne ønske at det var fast lavterskelkontakt mellom skole, barnevern og miljøtjenesten.

Helsestasjon.

Alle bosatte flyktinger og asylsøkere får tilbud om førstegangs helseintervju. Under denne samtalen kartlegges fysiske og psykiske helseplager for å kunne gi støtte, hjelp og behandling til den enkelte, og for å sikre at smittsomme sykdommer blir diagnostisert og behandlet. Helsestasjonen gir individuell oppfølging ut fra behov i form av støttesamtaler, helseinformasjon, veiledning, eller videre henvisninger til lege, BUP, tannlege, optiker, osv. Helsestasjonen har i samarbeid med BUP samtalegrupper for enslige mindreårige der målet er: *”gjennom verbal og nonverbal tilnærming å hjelpe ungdommene til kollektivt og individuelt å bearbeide krisereaksjoner, sorg, savn og kultursjokk”*.

Helsestasjonen har også hatt grupper for bosatte ungdommer der tema har vært: *”Å være ungdom i Norge”* (utdanning, jenter/gutter, kjæresteforhold, prevensjon/sekssualitet, fest/rusmidler/alkohol, røyking). Bosatte familier med barn har tilbud om oppfølging ut fra ordinært helsestasjonsprogram, skolehelsetjeneste, jordmortjeneste og ut fra individuelle behov. Den har også tiltak i forhold til forebygging av kjønnslemlestelse i aktuelle grupper.

Helsestasjonen har en øremerket 100 % helsesøsterstilling til flyktinger og asylsøkere. Stillingen fordeles mellom mottaket og bosatte asylsøkere/flyktinger. I perioder der det kommer flere personer samtidig, er det ofte mangel på ressurser. Dette resulterer gjerne i mangelfull oppfølging og lite tilbud til de som trenger samtaler/veiledning og samtalegrupper. Siden stillingen deles med mottaket, har det også mye å si hvor stort trykket er der.

Samarbeidet internt i Salangen kommune er gjennomgående bra. Det er lett å ta en telefon mellom etatene. Det fungerer bra med skriftlig melding fra NAV om hvem som har flyttet til kommunen, og hvilke mottak de kommer fra (i forhold til innhenting av helseopplysninger, tuberkulose screening og lignende). Miljøtjenesten EM kan bli bedre i forhold til rutiner ved skriftlige meldinger vedrørende bosatte ungdommer.

Helsestasjonen opplever at Tefbus/flyktingeforum fungerer i forhold til generelle saker, men for å arbeide med enkeltsaker er forumet for stort.

Barne- og ungdomspsykiatri (BUP)

BUP arbeider etter henvisning fra helsesøster, lege, barnevernstjenesten, eller etter ønske fra ungdommen selv. De er også inne i skolen med samtalegrupper sammen med helsesøster, i tillegg til individuell oppfølging av den enkelte. BUP arbeider både med ungdommer fra Sjøvegan mottak og med bosatte ungdommer. Dette gjør at bosettingsarbeidet med ungdom fra eget mottak blir lettere enn å bosette ungdom fra andre mottak. Dette skyldes at ungdommene, på bosettingstidspunktet, allerede er godt i gang med oppfølging fra BUP.

Kultur, idrett og fritid

Salangen kan by på spennende kultur- og fritidsaktiviteter med stor bredde. Dette sørger blant annet et aktivt lag- og foreningsliv for. Kommunen kan tilby idrettshall, fotballhall, kulturhus og tilrettelagte anlegg for ulike aktiviteter. Dette gjør at bosatte flyktinger lettere kan finne seg til rette i kommunen.

Kulturavdelingen i Salangen kommune er lokalisert til kulturhuset. Salangen kommunale musikkskole holder til i de samme lokaler. Ungdomsklubben *Velve* ligger i første etasje under Lysthuset. Våren 2011 vil en 50 % stilling integreringskoordinator overføres fra miljøtjenesten EM til kulturavdelingen for drift av ungdomsklubben. Dette for å ivareta ungdommen i Salangen sine ønsker og interesser, og for å få en felles integreringsarena der alle ungdommer kan være inkludert. Arbeidssted vil være kulturkontoret, mens personalansvar vil ligge hos Miljøtjenesten EM.

Vi ser at Salangen kommune har kapasitet til å bosette flyktninger innenfor IMDI sine anmodninger. Salangen kommune har i tillegg opparbeidet seg en stor flyktningfaglig kompetanse, både som mottaks og bosettingskommune. Tjenestetilbudet i kommunen er blitt formet etter år med bosetting og integreringsarbeid og gjør at vi kan bosette flyktninger uten at det fører til nevneverdige utfordringer for Salangen samfunnet.

Kapittel 3. Utfordringer i bosettingsarbeidet

For mottaket er det ei utfordring at beboere som har fått oppholdstillatelse ikke kan direktebosettes i kommunen. IMDI må først fatte vedtak om bosettingskommune, og deretter følge sine rutiner for bosetting. Ventetid i mottak, særskilte behov, og UDI sine retningslinjer er momenter som vanskeliggjør direktebosetting fra eget mottak. Mottaket må også arbeide etter tidsfristene i forhold til bosetting, og må bosette ut til andre kommuner dersom Salangen kommune ikke har tilgjengelig kapasitet. Dette har ført til at ungdommer som har ønsker om å bosette seg i Salangen likevel blir bosatt i andre kommuner.

For Astafjord barneverntjeneste/miljøtjenesten EM og NAV er det i hovedsak tilgangen på egnede boliger som er flaskehals for bosetting. Videre vil noen bosettingsklare personer ha så store og komplekse behov at det ikke vil være faglig forsvarlig å bosette disse i en liten kommune uten de rette tilbud. I barneverntjenesten er det behov for å øke lederressursen slik at den står i forhold til antall bosatte EM i kommunen.

I likhet med de andre partene så ønsker helsestasjonen jevn bosettingsflyt gjennom året. Da slipper man mangel på ressurser i perioder, noe som igjen går utover tilbudet til dem som allerede bor i kommunen. Barnevernet ønsker en styrking av forebyggende tiltak i helsesøstertjenesten.

Vi konkluderer med at det er mangel på boliger og mangel på helseressurser og barnevernressurser som kan være flaskehalser i bosettingsarbeidet.

Kapittel 4. Samarbeid mellom Salangen kommune, IMDI og Sjøvegan mottak.

Når en person bosettes som flyktning i Salangen kommune, enten gjennom Astafjord barnevernstjeneste eller gjennom NAV, er det mange instanser som kommer inn i bildet. Det kan være skole, BUP, Boligstiftelsen, helsetjenesten, SIF, lokalt næringsliv og så videre. Arbeidet mellom disse skal samordnes, og det er viktig med et godt samarbeid.

For å kunne ha en forutsigbar plan for bosettingsarbeidet i kommunen over tid, er det imidlertid viktig å ha et godt samarbeid med nødvendige parter før en bosetting blir vedtatt.

Det er IMDI som gjør vedtak om bosettingskommune. Vedtaket baserer seg på tilgjengelig kapasitet i kommunene, på flyktingens eget ønske, og hvor lenge den enkelte har ventet på bosettingsvedtak.

Salangen kommune har som kjent et eget asylmottak. Mottaket tar i mot både enslig mindreårige, voksne og familier. Når en beboer får positivt vedtak om opphold, begynner prosessen med å finne bosettingskommune. En rask bosetting er til det beste både for den som har fått opphold, og for mottaket som forbereder personen til et dagligliv i Norge. Rask bosetting frigjør også mottaksplasser og fører til hurtigere gjennomstrømming i mottaket, altså et effektivt mottak.

Et godt samarbeid med disse to instansene er altså viktig fordi det:

- Sikrer kontinuitet og forutsigbarhet i bosettingsarbeidet.
- Sikrer at mottaket raskest mulig får bosatt sine beboere som har fått opphold.
- Letter kommunen sitt bosettingsarbeid ved at vi bosetter fra eget mottak.

Dette er en vinn/vinn situasjon for Salangen kommune som driftsoperatør for eget mottak og Salangen som bosettingskommune. I tillegg vil det være en stor fordel for IMDI å ha en kommune som raskt oppfyller sine forpliktelser for bosetting.

Samarbeid med IMDI

Det har så langt vært en frivillig sak for kommunene om de ønsker å bosette flyktninger. De kommunene som bosetter, får årlig en anmodning fra IMDI om et antall flyktninger som de ber kommunen om å bosette. Kommunen gjør sitt bosettingsvedtak ut fra denne anmodningen. For IMDI er det viktig at kommunene oppfyller sine bosettingsvedtak.

Salangen kommune ønsker å forplikte seg og være forutsigbar i forhold til sine vedtak om bosetting. Derfor skal vi i samarbeidet med IMDI:

- Gjøre vedtak om neste års bosetting på et tidlig tidspunkt, antydningstidspunkt september.
- Ha en langsiktig bosettingsplan som IMDI er informert om. En slik plan kan sammenfalle med en kommunestyreperiode, altså 4 år.
- Gjennomføre et årlig møte med IMDI der vi evaluerer siste års bosetting og drøfter forventninger til neste års bosetting. I et slikt møte kan vi løfte fram både ressurser som vi har og utfordringer som vi står ovenfor. Dette møtet bør finne sted i forbindelse med anmodning/ vedtak for kommende år.
- Bestrebe oss på å oppfylle IMDI sin behov for presise vedtak.
- Bosette jevnlig gjennom året, og unngå å få hovedtyngden av bosetting sent på året.

Samarbeid med Sjøvegan statlige asylmottak

Beboere på Sjøvegan statlige asylmottak begynner å bli en del av lokalsamfunnet fra den dagen de ankommer mottaket. Barn begynner på skole eller i barnehage, enslig mindreårige og voksne begynner med språkopplæring på Sjøvegan videregående skole. Helsesøster- og legetjeneste tas i bruk, og de som har behov for oppfølging fra BUP får dette. Noen begynner på fotballtrening eller blir med i andre aktiviteter. Videre lærer de seg å kjenne til tjenestetilbudet og infrastrukturen i lokalsamfunnet. De lærer hvor butikkene ligger og hvor man kan finne nødvendige dagligvarer. Kontakter knyttes og relasjoner bygges opp.

Ved positivt vedtak om opphold, ønsker flere av flyktningene å fortsette å bo i Salangen. Her er man i et kjent miljø hvor man allerede har en tilknytning.

Enslig mindreårige asylsøkere er en sårbar gruppe. I ung alder har de opplevd mange brudd, og med sin bakgrunn er de spesielt utsatt ved videre oppbrudd. De fleste har allerede startet et behandlingsopplegg i regi av lokalt BUP. Dette opplegget vil fortsette etter en bosetting i Salangen kommune. For denne gruppa vil det derfor være viktig å beholde relasjoner som er bygget opp under oppholdet på mottaket, både i forhold til skole fritidsaktiviteter og i forhold til ulike kommunale tjenester. Men det vil være spesielt viktig å fortsette det forebyggende arbeidet som BUP har startet i forhold til flyktningenes psykiske helse. Ved bosetting på det stedet hvor de allerede er kjent og har fått en viss trygghet, kan man unngå nye brudd. Fokuset må være på barnets beste, og dette er en gruppe vi mener bør prioriteres i kommunen.

Voksne asylsøkere, enslige eller med familie, vil ha de samme behovene for å videreføre allerede etablerte relasjoner ved bosetting til kommune. I hovedtrekk vil ikke denne gruppa

være like sårbar som en enslig mindreårig. Alder, livserfaring og tilhørighet til en familie som også er her vil være en styrke.

Bosetting fra Sjøvegan Statlige Mottak til Salangen kommune gir en smidigere overgang enn bosetting til en ny kommune. Den bosettende enheten (barnevern eller NAV) vil kunne være med å forberede bosetting fra den dagen vedtak om bostedskommune blir gitt. For den enkelte personen det gjelder, for mottaket og for kommunen vil en slik overlapping være en styrke.

Et godt og raskt bosettingsarbeid i kommunen frigjør plasser i asylmottaket og gjør mottaket i stand til å ta i mot flere beboere. Dette vil være et klart konkurransefortrinn for Sjøvegan statlige asylmottak.

En person som allerede har vært i kommunen i opptil flere år før han/ hun bosettes vil naturlig trenge mindre tid til kartlegging, tilrettelegging og oppfølging i den første bosettingstida. En stor del av dette arbeidet er allerede gjort av asylmottaket, og kommunen kan fortsette det arbeidet som asylmottaket har satt i gang. Dette arbeidet som er gjort ved asylmottaket før en bosetting, i form av det å bli kjent i kommunen og tjenestetilbudene her, igangsetting av behandling, oppretting av kontakter, er arbeid som går tapt ved bosetting i en annen kommune. Den enkelte må på det nye stedet begynne på nytt med alle disse prosessene. Ved å bosette fra eget mottak får kommunen en "gavepakke" med at mye av det arbeidet kommunen ellers går i gang med ved en bosetting, allerede er gjort. Man kan unngå større overraskelser ved bosettingen, og risikerer i mindre grad å måtte haste til med tiltak og som man trenger tid til for å få i stand på en god og riktig måte.

Å bosette en person som ønsker å bo i Salangen er et bedre utgangspunkt enn å bosette en person som egentlig ønsket å flytte til for eksempel Oslo-området, slik som svært mange ønsker. Og en person som ikke har vært på Sjøvegan asylmottak vil ikke uttrykke et ønske om å bosette seg i Salangen. Dette er situasjonen både i Salangen kommune og i andre små utkantkommuner, en realitet som vi også må forholde oss til. Derfor ser vi det som viktig at de personene som faktisk ønsker å være i Salangen, er de som vi skal gi tilbud om bosetting.

Konklusjon.

Salangen kommune ønsker i utgangspunktet å bosette personer fra Sjøvegan asylmottak. Som vi har drøftet ovenfor, er det mange grunner til at vi ser dette som en fordel. Dette betyr imidlertid ikke at vi ikke skal bosette også fra andre mottak etter anmodning fra IMDI. Men ved å bosette fra vårt eget mottak, ser vi at vi kan klare flere bosettinger, og at bosettingsarbeidet blir både bedre og gir en bedre bruk av ressursene i kommunen.

Med et godt samarbeid mellom kommunen, IMDI og Sjøvegan statlige asylmottak, vil kommunen ha kapasitet til å bosette flere flyktninger.

Kapittel 5 Forslag til framtidig bosetting.

I dag (mai 2011) er det i hovedsak enslig mindreårige som bosettes i kommunen. Med eget EM-mottak, et godt fritidstilbud og med Sjøvegan videregående skole som har lang fartstid i opplæring av fremmedspråklige elever, er det denne gruppa flyktninger som det vært mest hensiktsmessig å bosette. Tjenesten som bosetter enslig mindreårige (barnevern-miljøtjenesten) har høy flyktningfaglig kompetanse etter mange år med bosetting. Barneverntjenesten har i tillegg lang erfaring i arbeid med flyktningfamilier på mottaket. Kommunen har også bosatt familier og enslige voksne siden oppstarten i 1989.

De siste årene har IMDI sine anmodning om bosetting i Salangen vært på 10-15 personer, hovedsakelig EM. I 2010 var anmodningen på 30 bosettinger, et tall som man i ettertid nok kan si var for høyt, særlig fordi de fleste bosettingene kom sent på året som følge av mangel på boliger i kommunen. Det ble dermed et etterslep til året etter, og det barnevernfaglige arbeidet med hver enkelt EM ble heller ikke optimalt.

I mai 2011 bor det i kommunen, til sammen 45 flyktninger som mottar en eller annen form for oppfølging. Dette omfatter enslig mindreårige mellom 15 og 20 år som har vedtak i barneverntjenesten. For voksne/ familier er det de som er bosatt innfor de siste 5 år og som fortsatt har en eller annen form for oppfølging fra kommunen som regnes med. Personer som har bodd i kommunen i mer enn 5 år velger vi ikke å telle som flyktninger. De er da heller ikke tatt med i det totale antallet på 45 flyktninger.

Blant enslig mindreårige er det 8-10 personer årlig som flytter fra kommunen mens de enda har oppfølging av barnevernet/ miljøtjenesten. Disse flytter hovedsakelig på grunn av videre utdanning eller jobb andre steder. Erfaringsmessig ser vi da at en bosetting på 15 enslig mindreårige i året vil gi oss et antall EM under oppfølging på ca 35-40 personer.

Bosatte voksne og familier har i all hovedsak flyttet videre etter noen år i kommunen. Voksne og familier som bosettes i Salangen bor i kommunen fra 3 til 5 år.

Ut ifra teksten over ser vi at barneverntjenesten/miljøtjenesten trenger boliger til 35-40 ungdommer til enhver tid. NAV trenger husvære til ca 20 personer fordelt på fire til femboenheter.

Med bosetting og antall bosatte som beskrevet over, er det i tjenestetilbudet i dag tilstrekkelig kapasitet på alle områder utenom helsesøstertjeneste og tilgang på boliger. Det som ikke er vurdert på denne måten, er hvor mange flyktninger kommunen og dens innbyggere har mulighet til å integrere/ inkludere i lokalsamfunnet. Vi må være åpne for tilbakemeldinger og signaler på dette området både fra lokalbefolkningen og allerede bosatte.

Bosetting ut fra kommunens forutsetninger.

I Salangen har vi fokusert mye på bosetting av EM. Dette er fordi vi har vært bevisst på hva vi har å tilby denne gruppa. Det eksisterende tjenesteapparatet til kommunenes innbyggere har kunnet favne om også denne gruppa.

Som oppvekstkommune har Salangen mye å by på. Vi er derfor en god kommune å bosette familier med barn.

Arbeidsmarkedet i kommunen er begrenset, og for en enslig voksen uten annen tilknytning er det vanskeligere å få til en god integrering. Vi har et veldig godt opplæringstilbud med norsk-/ samfunnsfagundervisning og annen skolegang, men etter dette er mulighetene i kommunen begrenset når det gjelder arbeid.

Vi mener at det er riktig å ta utgangspunkt i kommunens forutsetninger også i det framtidige bosettingsarbeidet. Det betyr at Salangen kommune fortrinnsvis skal bosette enslige mindreårige og familier også i framtiden.

Salangen kommune ønsker i all hovedsak å bosette fra eget mottak, (se side 3, avsnitt samarbeid) Dette vil være til det beste for den enkelte beboer, for kommunens bruk av ressurser i arbeidet, og for at vi skal kunne bosette flest mulig raskest mulig. Dette er i samsvar med KS sitt høringssvar på ”*Forslag til bosettingsordning for flyktninger med mål om raskere bosetting*” fra Barne-, likestillings og inkluderingsdepartementet (BLD), hvor et av tiltakene som pekes på er en effektivisering av bosettingsprosessen.

Med den situasjonen som vi har hatt de siste årene med hovedsakelig én stor nasjonalitetsgruppe, ser vi at det er viktig å ha variasjon av nasjonaliteter og kjønn blant de bosatte. Flyktningstrømmen vil naturlig hele tiden være i endring og vi styrer ikke hvem som kommer til landet, men i den grad det er mulig vil vi være bevisste på å jobbe for en variert bosetting i kommunen.

Hva må gjøres?

Det må utvikles rutiner på samarbeid mellom Sjøvegan statlige mottak, miljøtjenesten EM og NAV. Disse må skriftliggjøres, slik at de respektive avdelingene har en avklart arbeidsfordeling og samarbeidsrutiner som det er enighet om.

Boligproblematikken må også tas tak i, og arbeidsgruppa foreslår at det lages rutiner for å sikre gjennomstrømming i Boligstiftelsen sine boliger. Det bør være tidsbegrenset hvor lenge den enkelte bosatte flyktning kan bo i en av Boligstiftelsens boliger som brukes til bosettingsarbeid i kommunen.

Vi foreslår at de enslig mindreårige flyttes ut av boligene som miljøtjenesten disponerer og over i egen bolig når han/ hun skrives ut av barneverntjenesten. For voksne flyktninger settes perioden i de kommunale boligene som NAV disponerer til tre år. Dette må bosettingstjenestene lage rutiner på i samarbeid med Salangen Boligstiftelse.

Vi forutsetter at påbegynte boligprosjekter for Boligstiftelsen (Remabygget og på Lensmanns jordet) ferdigstilles. Dette vil med stor sannsynlighet frigjøre en del kommunale boliger som er godt egnet for bosetting av flyktninger og flyktningfamilier. Boligen på Lensmanns jordet skal være ferdig høsten 2011. Denne boligen, med fire leiligheter og plass til åtte personer, er det allerede inngått avtale om mellom miljøtjenesten EM og boligstiftelsen. Remabygget skal være ferdigstilt høsten 2012.

Arbeidsgruppa ser det som hensiktsmessig for Salangen kommune å legge noen føringer på hvor bosatte flyktninger skal bo, og hvor lenge hver enkelt flyktning skal bo i boligene som er beregnet til førstegangs bosetting i kommunen. Dette skal gi en forutsigbarhet både for bruker og for den kommunale tjenesten. Dette er også i samsvar med Miljøtjenesten EM sine faseplaner for bosetting. Det vil være viktig for både EM og for voksne flyktninger at de blir gjort kjent med denne ordningen når de bosettes i kommunen for første gang.

Når det gjelder botid for EM mener arbeidsgruppa at den skal være innenfor vedtaksperioden til hver enkelte EM. I enkelte tilfeller kan botiden være opp til fem til seks år, men dette er bare unntaksvis. De fleste skrives ut av tjenesten når de fyller 18 år. Det er kun i noen tilfeller at ungdom mottar hjelp fram til fylte 20 år.

Kartleggingen som blir gjort i fase en vil kunne si hvor lenge en ungdom vil trenge hjelp. De fleste EM vil trenge en botid på mellom tre og fire år i boligene som miljøtjenesten disponerer.

For enslige voksne og familier kan botiden settes til ca tre år etter bosettingsvedtak. For å få dette til kreves gode rutiner og presis informasjon til bruker. Først da kan botiden komme ned til et minimum. Nav og Miljøtjenesten samarbeider om boligutfordringene i kommunen.

Miljøtjenesten og NAV ønsker å disponere en boligportefølje slik at vi til enhver tid vet hva som er og hva som blir tilgjengelig på boligmarkedet.

Målet for bosatte EM og voksne er å bli selvstendige og selvhjulpne i Norge. En del av denne prosessen vil være å finne en egen egnet bolig etter at hjelpetiltak hos barnevern eller Nav er

avsluttet. Miljøtjenesten og Nav er selvfølgelig behjelpelig i denne prosessen, og kan også bidra med selve flyttingen.

Vi kan trekke paralleller mellom Salangen kommune og Studentsamskipnaden sin boligportefølje. Studenter kan bo i studentboliger så lenge de studerer og er registrerte som studenter. Bosatte flyktninger kan bo i boligene som Miljøtjenesten og Nav disponerer så lenge de mottar hjelp fra Miljøtjenesten eller fra Nav. Dette ser vi i gruppa som et nødvendig tiltak for å kunne ha tilgjengelige boliger for videre bosetting, og for å kunne nå vårt mål om å bosette 15 EM og fem til sju voksne flyktninger hvert år.

Dette vil også skape en tilpasset boligmasse over tid, og en forutsigbarhet for tjenesten og for hver enkelt bosatt. Vi vil også påpeke at de aller fleste ungdommene selv flytter ut etter endt frivillig hjelpetiltak. Dette er en naturlig del av egen utvikling og videre utdanning.

Det er viktig å understreke at ingen skal stå uten bolig i Salangen kommune. Det er selvfølgelig mulig for de som fortsatt vil bo i Salangen å skaffe seg sin egen bolig etter at hjelpetiltakene er avsluttet, enten gjennom Boligstiftelsen, eller på det private markedet.

Organisering av tjenesten

I dag er Miljøtjenesten som arbeider med EM en stor tjeneste med mange ansatte, mens bosetting av voksne flyktninger er organisert under NAV med beskjedne ressurser. Det er ikke vedtatt en stillingsprosent til bosetting av voksne flyktninger, men det har vært antydning at arbeidet utgjør ca 20 % stilling. Med en slik stillingsressurs er det vanskelig å opprettholde kompetanse både i forhold til det flyktningfaglige arbeidet og i forhold til introduksjonsloven. Det blir få muligheter til å drøfte det daglige arbeidet, og det etableres heller ikke et fagmiljø med en slik organisering. Tjenesten er også sårbar i forhold til tilgjengeligheten for brukerne. En flyktning, selv om han/hun er voksen, vil ha vesentlig andre behov for hjelp og oppfølging enn øvrige brukere ved NAV.

Arbeidet i forhold voksne flyktninger og arbeidet forhold til EM skjer riktignok under forskjellige lovverk, men mye av det praktiske arbeidet er det samme, og man må anta at man vil kunne dra veksel på hverandre i dette arbeidet.

Arbeidsgruppa foreslår at man ser på organiseringen av det totale flyktningarbeidet i kommunen. Er det mulig å organisere arbeidet med EM og arbeidet med voksne flyktninger sammen? Dette kan være med på å effektivisere arbeidet med bosettingen av flyktninger og gi flyktningene et bedre tilbud. Dette samsvarer også med KS sitt høringssvar på *forslag til bosettingsordning for flyktninger med mål om raskere bosetting* (BLD).

Kapittel 6. Oppsummering

Etter å ha gjennomgått det arbeidet med bosetting som har vært gjort de siste årene i Salangen kommune og etter å ha rettet blikket videre framover vil arbeidsgruppa komme med disse anbefalingene.

1. Det utvikles samarbeidsrutiner mellom Sjøvegan Statlige Asylmottak og bosettingstjenestene (NAV og Miljøtjenesten) om hvordan bosetting fra eget mottak skal foregå.
2. Det lages rutiner i samarbeid med Salangen Boligstiftelse på botid i boligstiftelsens boliger for de som bosettes som flyktninger i kommunen.
3. Det nedsettes ei arbeidsgruppe fra administrasjonssjefen for å se på organiseringen av bosetting av voksne flyktninger. Arbeidet ferdigstilles innen 31.12.11.
4. Det bosettes årlig 15 enslig mindreårige og fem til sju voksne flyktninger, hovedsakelig familier. I en treårsperiode vil dette si at Salangen kommune bosetter 45 enslig mindreårige og 15 til 20 voksne/ familier.
5. Plan for bosetting av flyktninger i Salangen kommune evalueres etter 2 år (juni 2013)